

Advies over het verslag 'Armoede uitbannen, een bijdrage aan politiek debat en politieke actie' ⁽¹⁾

---

¹ Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor racismebestrijding, Verslag 'armoede uitbannen, een bijdrage aan politiek debat en politieke actie, Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting, december 2005

Advies over het verslag 'Armoede uitbannen, een bijdrage aan politiek debat en politieke actie' (1)

1 Situering

De minister vroeg aan de Vlor een advies over het verslag 'Armoede uitbannen'. Het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting van het centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding formuleerde dit verslag naar aanleiding van 10 jaar Algemeen Verslag over de Armoede.

Dit advies volgt in grote lijnen de structuur van het verslag 'Armoede uitbannen' en reageert op de verschillende resoluties en pistes die handelen over onderwijs. De Vlor wil in dit advies geen uitspraken doen over thema's die in andere fora reeds aan bod kwamen, op dit ogenblik aan bod komen of binnenkort aan bod zullen komen. Hij zal in dit advies wel verwijzen naar die adviezen als ze al uitgebracht zijn. Indien over een bepaald thema een advies in voorbereiding is of gepland wordt, dan zal hij dit vermelden, maar er geen voorafname op doen.

Een werkgroep van de algemene raad heeft dit advies voorbereid. Alle geledingen van de algemene raad kregen de kans om een vertegenwoordiger in de werkgroep aan te duiden. In de werkgroep werden bijkomende vertegenwoordigers van de verenigingen voor armen opgenomen.

In dit advies spreekt de Vlor steeds over mensen die in armoede leven. Deze groep bestaat zowel uit autochtonen als uit allochtonen in een meervoudige achterstandssituatie.

Het advies werd na bespreking in de Algemene Raad van 26 oktober 2006 unaniem goedgekeurd.

2 Inleiding

Armoede uitbannen is een thema dat het hele onderwijs in al zijn facetten aangaat. Kinderen die in armoede leven blijven uit de boot vallen. Niet alleen omdat er onvoldoende specifieke voorzieningen zijn voor kinderen van mensen die in armoede leven, maar ook omdat omgaan met armoede nog te veel gezien wordt als een opdracht voor specialisten. Omgaan met armoede hoort bij de gewone opdracht van het onderwijs. De Vlor pleit hier voor een geïntegreerd beleid waarbij omgaan met armoede een basisopdracht is van de school en geen werk voor specialisten. Een beleid om armoede uit te bannen mag niet tot gevolg hebben dat er nog meer specialisten komen en nog meer loketten die bijkomende drempels worden voor mensen in armoede. De leerkrachten, en bij uitbreiding het hele schoolteam en het schoolbestuur, hebben nood aan vaardigheden om armoede te herkennen en om kinderen van ouders die in armoede leven optimale ontwikkelingskansen te bieden.

---

¹ Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor racismebestrijding, Verslag 'armoede uitbannen, een bijdrage aan politiek debat en politieke actie, Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting, december 2005

Om de kloof tussen onderwijs en mensen in armoede te dichten, zijn interventies nodig aan beide kanten van de kloof. Zo ontbreekt aan de ene kant van de kloof bijvoorbeeld een goed zicht op de cirkel van de armoede. Aan de andere kant ontbreken vaak de vaardigheden om met leerkrachten te communiceren op een sociaal aanvaarde manier. Leerkrachten en ouders in armoede hanteren als het ware elk een eigen taal uit een ander sociaal register. Een netwerk met de doelgroep kan helpen om deze kloof te overbruggen.

De nood aan ondersteuning van armen neemt toe omdat onze maatschappij steeds meer een maatschappij wordt met twee snelheden.

Het beperkte scholingsniveau van vooral jongeren uit lagere sociale klassen hypothekeert op zijn beurt hun arbeidsloopbaan en vergroot de kans dat ze op andere domeinen met sociale uitsluiting worden geconfronteerd. Op die manier is de cirkel van de armoede weer rond. Goed onderwijs is essentieel om deze cirkel te doorbreken. Het kan een hefboom zijn voor sociale mobiliteit en een middel tegen verdere dualisering van de samenleving.

Alle onderwijspartners moeten alles doen wat in hun mogelijkheden ligt om te voorkomen dat kinderen en jongeren niet participeren of laattijdig beginnen te participeren aan onderwijs.

Goed onderwijs is ook voor kinderen die in armoede leven, onderwijs dat schooluitval en ongekwalificeerde uitstroom voorkomt door aan te sluiten bij hun talenten en dat op een uitdagende manier werkt aan de ontwikkeling van die talenten.

Preventie en remediëring van leerachterstanden voorkomen schoolmoeheid, schooluitval en ongekwalificeerde uitstroom. Zij worden best geïntegreerd in de dagelijkse praktijk van elke leerkracht en ondersteund met voldoende zorguren. Dit is de enige manier om te voorkomen dat ouders zich verplicht gaan voelen om een beroep te doen op betalende bijlessen buiten de school. Die praktijk vergroot de kloof tussen rijk en arm in het onderwijs.

De Vlor vindt dat bij de aanpak van armoede in onderwijs vooral aandacht moet gaan naar sociale integratie en preventie van schoolmoeheid, schooluitval en ongekwalificeerde uitstroom.

3 Resolutie 27: Relatie gezinnen – school

3.1 Piste 1. Creëren van aangepaste kaders voor een beter ‘partnership’ tussen ouders en pedagogisch personeel

Over dit thema bracht de Vlor advies uit bij de voorbereiding van het participatiedecreet.⁽²⁾

3.2 Piste 2. Organiseren van een onthaal op mensenmaat

De Vlor stelt vast dat, onder meer als gevolg van het decreet over gelijke onderwijskansen, veel scholen zich bezinnen over hun inschrijvingspraktijk. Een aantal van die scholen evolueert de laatste jaren in de richting van een onthaal op mensenmaat. De Vlor vindt dit een goede evolutie en hoopt dat die zich voortzet.

Het onthaal begint al vóór de feitelijke inschrijving. Het inschrijvingsgesprek is een onderdeel van een globaal onthaalbeleid. Een onthaalbeleid dat zelfs de vorm kan aannemen van een structurele verwelkomingsstrategie, waarbij scholen initiatieven nemen om alle kinderen en

---

² Advies over het participatiedecreet, Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad, 18 november 2003

jongeren aan te trekken. Scholen moeten daarvoor een inzicht hebben in de samenstelling van hun eigen populatie en daarop kunnen reflecteren. Op die manier kunnen ze bij zichzelf impliciete drempels ontdekken.

Het inschrijvingsmoment is wel het eerste formele moment, dat inderdaad veel meer kan zijn dan een administratief gebeuren. Het inschrijvingsmoment is het eerste 'zorgmoment'. Iedereen die leerlingen inschrijft, moet deskundigheid kunnen verwerven inzake communicatie op maat. Mensen die in armoede leven moeten hiervoor een vertrouwenspersoon kunnen meenemen.

De laatste zin van deze piste verwijst naar de nood aan een referentiefiguur in het lerarenkorps tijdens het schooljaar en vraagt een versterking van de rol van de klastitularis. De Vlor vraagt dat de klastitularis mogelijkheden krijgt om deze rol behoorlijk te vervullen.

De Vlor beaamt dat een aanspreekpunt belangrijk is voor ouders die in armoede leven. Projecten met brugfiguren kunnen bijvoorbeeld voor het basisonderwijs inspirerend werken voor structurele ingrepen.

In het secundair onderwijs neemt de leerlingenbegeleiding nu al heel wat taken in dit verband op. Het secundair onderwijs vraagt o.a. hiervoor uren voor zorg.

De Vlor beklemtoont dat aanduiden wie het onthaal doet of als aanspreekpunt fungeert, een zaak is van lokale autonomie. Maar diegene die fungeert als aanspreekpunt moet de achtergrond kennen van mensen in armoede. Hij of zij moet hun vertrouwen hebben. Ook in scholen die opteren voor een aanspreekpunt, moeten alle leerkrachten rechtstreeks aanspreekbaar zijn voor de ouders van hun leerlingen, ook voor ouders die in armoede leven. Scholen zouden bijvoorbeeld een samenwerking kunnen opzetten met een CLB dat over een ervaringsdeskundige in de armoede en sociale uitsluiting beschikt.

3.3 Piste 3. Correct en creatief communiceren met de ouders

De Vlor ondersteunt deze piste. Een goede communicatie tussen de school en de gezinnen is inderdaad onontbeerlijk. Goede communicatie vertrekt vanuit een visie en een beleid dat regelmatig bijgestuurd wordt in functie van zich wijzigende contexten, bijvoorbeeld van de schoolpopulatie of van de samenstelling van het schoolteam...

Scholen moeten in alle facetten van hun schoolcultuur aandacht hebben voor de concrete problemen die armoede met zich meebrengt en voor de effecten van armoede op leren en welbevinden van leerlingen.

Schriftelijke communicatie is dikwijls te hoog gegrepen voor mensen die in armoede leven. Communiceren gebeurt best van mens tot mens.

Ouders in armoede hechten veel belang aan informele contacten tijdens het schooljaar. Leerkrachten hebben veel gemakkelijker informele contacten met mensen uit de middenklasse dan met mensen die in armoede leven. Informele contacten gaan zowel over positieve boodschappen als over problemen. Uit die contacten moet vooral belangstelling blijken.

Huisbezoeken zijn een mogelijk instrument, maar zijn een tijdrovende bezigheid. Zij zijn alleen mogelijk onder strikte wettelijke voorwaarden en moeten gebeuren door personen die hiervoor de geschikte competenties hebben.

Volgens de Vlor kan een goede ouderwerking hier ook een rol spelen.

Klastitularissen zijn bij uitstek de leerkrachten die de rol van vertrouwensfiguur naar ouders en leerlingen opnemen. Daarom dient ervoor gezorgd te worden dat een klastitularis er permanent kan zijn voor de leerlingen van zijn klas.

Al heel wat scholen hebben een communicatiebeleid. Er is een groot verschil tussen steden en dorpen. Een kleine dorpsschool communiceert anders met haar ouders dan een grote secundaire school in de stad.

3.4 Piste 4. Veranker de gevoeligheid voor diversiteit en sociale ongelijkheid op een structurele manier in de lerarenopleiding

De Vlor vindt omgaan met diversiteit een belangrijke basiscompetentie voor elke beginnende leerkracht. De Vlor stelt in zijn advies over het decreet lerarenopleiding in Vlaanderen dat hij daaraan veel aandacht zal besteden bij de beoordeling van de basiscompetenties. ⁽³⁾

Aspirant leerkrachten moeten leren uitgaan van de mogelijkheden van alle leerlingen en leren omgaan met de beperkingen van leerlingen op een manier die leerlingen stimuleert hun kwaliteiten te ontwikkelen. Leerkrachten moeten van alle kinderen veel blijven verwachten en blijven geloven dat zij de basisvaardigheden zullen bereiken. Zij moeten zich bewust zijn van hun vooroordelen en zich daardoor niet laten leiden. Maatschappelijke stages kunnen een theoretische insteek aanvullen.

De Vlor vindt de voorbeelden in het verslag op dit punt ongelukkig gekozen. Volgens de Vlor gaat het niet over een apart vakje of een afzonderlijk project, maar over een structurele inbedding van competentieverwerving. Een project kan daartoe een methode zijn. Armoede uitbannen is echter meer dan een project van twee weken.

4 Resolutie 28: Uitbreiden van het schoolse netwerk via de brede school

4.1 Piste 1. Toepassing en verdieping van de brede school

De Vlor zal pas een globaal advies formuleren over het concept van de brede school, als dit nodig is naar aanleiding van concrete ontwikkelingen op beleidsvlak. Hij wil daarop nu niet vooruitlopen.

4.2 Piste 2. Verhoging slagkracht van de Lokale Overlegplatformen in de Vlaamse Gemeenschap

De beschrijving van de lokale overlegplatformen in dit verslag veralgemeent sterk in negatieve zin. Instrumenten zoals de omgevingsanalyse kunnen problemen in verband met de onderwijssituatie van kinderen van ouders die in armoede leven aan de oppervlakte brengen. De lokale overlegplatformen kunnen ook een middel zijn om gestalte te geven aan de lokale autonomie. Sommige lokale overlegplatformen schieten te kort, andere leveren prachtig werk. Niet overal zijn de lokale overlegplatformen in staat om vertegenwoordigers van de armen op een zinvolle manier bij hun werking te betrekken.

---

³ Vlaamse Onderwijsraad, Advies over het voorontwerp van decreet, betreffende de lerarenopleidingen in Vlaanderen, Algemene Raad, 9 februari 2006, blz. 6

Daarnaast spelen andere overlegplatformen, zoals die in het kader van het flankerend onderwijsbeleid, waar verantwoordelijken uit het onderwijs verantwoordelijken van andere sectoren ontmoeten, een rol in de strijd tegen armoede. Dit hangt sterk af van de lokale dynamiek. Het is heel belangrijk dat verschillende fora niet naast elkaar werken en dat zij hun werking op elkaar afstemmen.

4.3 Resolutie 29: Naar effectief recht op kosteloze onderwijs toegang

De Vlor verwijst hier naar zijn advies over de kosteloosheid van het basisonderwijs⁽⁴⁾ en naar discussies over de maximumfactuur in het secundair onderwijs en over de financiering en de studiefinanciering in het hoger onderwijs en in de volwasseneneducatie. De Vlor drukt hierbij zijn zorg uit dat kosten geen drempel mogen zijn voor de lerende.

5 Resolutie 30: Ontwikkelen van punctuele naar structurele ondersteuning

5.1 Piste 1. Meer voorschoolse ondersteuning en maximaliseren van participatie aan het kleuteronderwijs

De Vlor ondersteunt deze piste en verwijst hiervoor naar zijn advies over de verlaging van de leerplichtleeftijd en over een optimalisering van het onderwijs aan de jongste kleuters. ⁽⁵⁾

5.2 Piste 2. Structureel financieren op basis van leerlingenkenmerken

De minister neemt zich voor gedurende deze legislatuur een nieuw financieringssysteem uit te werken voor het leerplichtonderwijs. De Vlor wil zijn voorstellen afwachten, alvorens over dit punt uitspraken te doen.

5.3 Piste 3. Integreer losse ondersteuningsinitiatieven in het bestaande schoolbeleid

Idealiter moet elke school nadenken over diversiteit en haar visie op diversiteit integreren in haar opvoedingsproject. Daarom ondersteunt de Vlor deze piste. Maar het verslag gaat hier voorbij aan de realiteit in Vlaanderen. Het gelijke-onderwijskansenbeleid is niets anders dan de integratie van gelijke onderwijskansen in het schoolbeleid, zoals de stellers dat bepleiten.

Vanuit een integrale visie is het niet alleen belangrijk dat scholen zich open stellen voor leerlingen die in armoede leven en hun ouders, maar is het ook erg belangrijk dat mensen die in armoede leven, leren om voor zichzelf op te komen. Het Vlaams Netwerk leert armen opkomen voor zichzelf en streeft naar meer dialoog en samenwerking met het onderwijs. Daarnaast dient ook aandacht te gaan naar nieuwe vaak nog experimentele vormen van ondersteuning zoals bijvoorbeeld steungezinnen.

---

⁴ Vlaamse Onderwijsraad, Advies over kostenloosheid van het basisonderwijs, Raad Basisonderwijs, 23 november 2005

⁵ Advies over de verlaging van de leerplichtleeftijd en over een optimalisering van het onderwijs aan de jongste kleuters, Vlaamse Onderwijsraad, Raad Basisonderwijs, 21 april 2004

5.4 Piste 4. De 'Centres Psycho-Medico-Sociaux' (CPMS) en de Centra voor Leerlingenbegeleiding (CLB): meer tijd voor persoonlijk contact met ouders en leerlingen

De ondersteuning van scholen bij hun werking met mensen in armoede zit in het verzekerde aanbod van de centra.

Toch blijken in de ervaringswereld van ouders in armoede de CLB's eerder een tegenstander dan een medestander. De centra kunnen dit tij keren door ouders vroeg en gepast te betrekken bij het begeleidingstraject en door hun medewerkers volop kansen te bieden op vorming over armoede en door samen te werken met ervaringsdeskundigen.

Ervaringsdeskundigen kunnen een belangrijke rol spelen bij de ondersteuning van het CLB-team in zijn werking met armen. Zij kunnen ouders die in armoede leven ondersteunen in hun contacten met de school en het CLB. De Vlor verwijst bijvoorbeeld naar het project 'Drieklap' in Leuven. 'Drieklap' ondersteunt ouders die in armoede leven om als volwaardige partner te participeren aan de communicatie tussen school, CLB en ouders.

5.5 Piste 5. Verminderen van overstap naar buitengewoon onderwijs en erkennen van inclusief onderwijs

De Vlor wil naar aanleiding van dit verslag geen voorafname doen op zijn advies over leezorg.

6 Resolutie 31: Bestrijden van sociale segregatie op de schoolmarkt

De Vlor steunt deze resolutie, maar segregatieprocessen verlopen veel ingewikkelder dan het verslag hier doet uitschijnen. Er is niet alleen de aanbodzijde, maar ook de vraagzijde. Segregatieprocessen zijn een samenspel tussen schoolkeuzemotieven en de werking van scholen.

Aan de vraagzijde zijn schoolkeuzemotieven van ouders erg moeilijk te beïnvloeden. Een middel om segregatie tegen te gaan is correcte informatie voor de ouders over het reële aanbod van de scholen. Armen moeten kunnen kiezen voor een school die werkt aan talentontwikkeling en die het best aansluit bij wat hun kind nodig heeft. Kinderen en ouders die in armoede leven hebben evengoed recht op een vrije schoolkeuze. Vervoerskosten, bijvoorbeeld, mogen geen belemmering zijn.

6.1 Piste 1. Evenwicht brengen op de schoolmarkt

Aan de aanbodzijde blijven er inderdaad nog altijd scholen die op een bepaalde manier o.a. financieel, aan ontrading doen. Het blijft nodig om verdoken discriminatiestrategieën te ontrafelen.

Slechts in een vijftal LOP's werd een voorrangperiode voor GOK-leerlingen/niet-GOK-leerlingen afgesproken. Of ouders daarop ingegaan zijn, verdient nader onderzoek.

Het lokale overlegplatform kan een bijdrage leveren tot een meer evenwichtige onderwijsmarkt. Deze mogelijkheid komt niet aan bod in het verslag.

Scholen die in hun populatie veel kinderen hebben van ouders die in armoede leven, moeten de meeste ondersteuning krijgen. Maar een betere ondersteuning van scholen met veel

kinderen van ouders die in armoede leven, mag er niet toe leiden dat andere scholen zich aan hun verantwoordelijkheid ten aanzien van deze groep onttrekken.

Armoede heeft een ander gezicht in de steden dan op het platteland. De Vlor vraagt om scholen de personele en financiële mogelijkheden te geven die ze nodig hebben om een gedifferentieerd beleid te voeren.

6.2 Piste 2. Versterken en bekendmaken van het recht op inschrijving

De Vlor ondersteunt het verslag in zijn analyse dat met de inschrijving van het inschrijvingsrecht in het decreet, niet alle inschrijvingsproblemen opgelost zijn.

De Vlor pleit voor een echt verwelkomingsbeleid vanuit een buurtbenadering en in samenhang met huisvesting. Maar een buurtbenadering mag de segregatie niet versterken. Niet alleen visieontwikkeling en een verwelkomingsbeleid zijn belangrijk, maar ook de aanpak tijdens de schoolloopbaan van het kind in die school.

6.3 Piste 3. Ontschotten van onderwijsvormen in een comprehensief onderwijssysteem

Voor een beoordeling van deze piste wacht de Vlor de resultaten en de evaluatie af van de proeftuinen die hier rond werken.

6.4 Piste 4. Een debat over de rol van de onderwijsnetten

De Vlor is het niet eens met deze piste. Er moet ook diversiteit zijn in het aanbod. Netoverschrijdende samenwerking is wel belangrijk. De LOP's zijn tekenend voor de bestaande trend naar netoverstijgende samenwerking.

7 Resolutie 32: Attractief maken van beroepsonderwijs

In zijn inleiding bij dit advies onderstreept de Vlor het belang van talentontwikkeling. Ook het beroepsonderwijs biedt leerlingen mogelijkheden tot talentontwikkeling.

Op dit ogenblik is de realiteit dat veel leerlingen die in armoede leven in het beroepsonderwijs terechtkomen. Op dit punt zijn categoriale maatregelen nodig voor het beroepsonderwijs. Maar globaal opteert de Vlor op termijn voor een integraal beleid dat omgaan met armoede tot een zaak maakt van het hele onderwijs en van alle onderwijsvormen. Zo is het wenselijk dat in het secundair onderwijs 1 B uitgroeit tot een reële kans op terugstromen naar de A-stroom. Het deeltijds kunstonderwijs kan bijvoorbeeld bijdragen tot de talentontwikkeling bij deze doelgroep, maar dikwijls is de drempel daar veel te hoog voor mensen die in armoede leven

Het verslag maakt geen onderscheid tussen categoriale maatregelen op korte termijn en een integraal beleid op langere termijn.

7.1 Piste 1. Leveren van meer inspanningen voor het behalen van basisvaardigheden

De Vlor gaat niet akkoord met het pleidooi in het verslag voor het herstel van 'de beroepsschool'. Hij pleit voor een dynamisch, modern en volwaardig beroepsonderwijs dat leerlingen aantrekt die over talenten beschikken en die hun talenten optimaal kunnen ontwikkelen in de onderwijsvorm die het best bij hen past. Het beroepsonderwijs maakt deel uit van het totale aanbod van onderwijs. Het moet, net zoals de andere onderwijsniveaus en onderwijsvormen, werken aan maximale talentontwikkeling.

Het beroepsonderwijs mag de segregatie niet bestendigen. Nu zitten daar nog te veel leerlingen die er niet thuishoren. Leerlingen die in armoede leven, zitten vaak in het beroepsonderwijs omdat ze niet over de juiste sociale vaardigheden beschikken om zich te handhaven in de sociale context van andere onderwijsvormen. Wil het beroepsonderwijs vandaag zijn leerlingen ondersteunen om uit de vicieuze cirkel van de armoede te breken, dan moet het niet alleen werken aan beroepsvaardigheden en vaardigheden als geletterdheid, informatieverwerking en probleemoplossend denken, maar ook aan sociale en communicatieve vaardigheden. Deze leerlingen hebben nood aan sociale redzaamheid en assertiviteit in andere sociale contexten. De manieren waarop zij kunnen communiceren, zijn erg belangrijk voor hun sociale integratie. Het breder netwerk rond de school kan benut worden om die vaardigheden aan te leren. De Vlor denkt dat een brede schoolwerking vooral hier een positieve bijdrage kan leveren aan de strijd tegen armoede en sociale uitsluiting.

Het deeltijds beroepsonderwijs, de leercontracten bij SYNTRA en de deeltijdse vorming brengt het verslag niet in beeld. Deze deeltijdse systemen zijn het laatste vangnet voor een aantal jongeren. Het deeltijds beroepsonderwijs moet op zich een attractieve onderwijsvorm worden. School en werk moeten hier echt samengaan.

7.2 Piste 2. Versterking van remediërende onderwijsvormen

De titel van deze piste in het verslag is verkeerd gekozen. Het gaat hier over alternatieve wegen en tweedekansonderwijs.

Ondanks alle inspanningen zullen altijd leerlingen uitvallen. Op dat ogenblik zijn projecten nodig zoals 'time out'. Het decreet flankerend onderwijsbeleid zou daaraan werken. De relatie tussen arm zijn en in time-outprojecten terecht komen is niet zo evident als het verslag doet vermoeden. De Vlor zal de kans krijgen om over deze beleidsvoornemens een advies uit te brengen naar aanleiding van het decreet flankerend onderwijsbeleid.

Wat hier een tweede kans heet, is voor mensen die altijd uit de boot zijn gevallen zeer dikwijls de eerste kans.

7.3 Piste 3. Verruim en differentieer de leeromgeving voor laag opgeleiden of mensen zonder diploma

Het concept 'levenslang leren' gaat uit van een continuum van leren. Iets als 'levenslang leren' bestaat niet voor armen. Zij hebben dikwijls onderbroken schoolloopbanen. Voor velen onder hen is leren op volwassen leeftijd hun eerste echte kans op leren. Recht op leren stopt niet op 18 jaar bij het einde van de leerplicht.

Levenslang recht op leren moet voor armen op een specifieke manier ondersteund worden. Die ondersteuning moet rekening houden met die constante strijd om te overleven. Armen

hebben geen tijd om te leren en te studeren. Zij moeten al hun tijd besteden aan hun constante strijd om te overleven. Die cirkel doorbreken, kunnen zij alleen met veel steun van hun baas, hun gezin en vrienden.

Centra voor basiseducatie en centra voor volwassenenonderwijs moeten in hun beleid integreren hoe ze omgaan met mensen in armoede en de effecten van armoede kennen op leren en welbevinden. De centra voor basiseducatie en de centra voor volwassenenonderwijs moeten de verenigingen van armen betrekken bij de bekendmaking van hun aanbod en de mogelijkheden van levenslang leren.

Mensen die in armoede leven, hebben nood aan mensen die mee duwen. Mensen die mee duwen, maken dat mensen die in armoede leven, zelf sterk genoeg zijn en over de nodige sociale vaardigheden beschikken om de mogelijkheden die bij hen passen, te zoeken en te vinden. Als onderwijs er niet in geslaagd is om die cirkel te doorbreken, moeten mensen ergens terechtkunnen.

Eén van de mogelijke wegen is de band tussen de verenigingen van armen en het onderwijs versterken en de verenigingen daarvoor voldoende middelen te geven.

8 Resolutie 33: Structureel aanpakken van laaggeletterdheid

In Vlaanderen zijn ongeveer 800.000 volwassenen laaggeletterd. Het gaat hierbij om volwassenen die geen of nauwelijks primair onderwijs hebben gevolgd, grotendeels allochtonen die vaak analfabeet zijn, en om volwassenen die, ondanks voldoende jaren onderwijs, veel moeite hebben met schriftelijke taken.⁽⁶⁾

Het is belangrijk om laaggeletterdheid structureel aan te pakken. Alle onderwijsvernieuwingen en achterstandsprogramma's ten spijt verlaten nog steeds leerlingen de school op een laag niveau van geletterdheid. Daarnaast bieden de contexten waarin zij functioneren kennelijk te weinig stimulansen en mogelijkheden om hun geletterdheid te onderhouden en verder te ontwikkelen.⁽⁷⁾

Vandaag worden steeds grotere eisen gesteld aan geletterdheid en de groep die de aansluiting mist, blijkt navenant te groeien.

8.1 Piste 1. Accurate en systematische detectie en samenhangende aanpak van laaggeletterdheid

De Vlor vindt het 'Plan geletterdheid' in de Vlaamse Gemeenschap inderdaad een voorbeeld waar een begin wordt gemaakt met een geïntegreerd beleid om het aantal laaggeletterden de komende jaren terug te dringen. Op dit punt sluit de Vlor zich aan bij het verslag. In zijn jaarlijks advies over de gewenste ontwikkelingen in de basiseducatie voor het schooljaar 2006 – 2007 ⁽⁸⁾ doet de Vlaamse Onderwijsraad hierover een aantal uitspraken.

---

⁶ Vranken J., De Boyser K. en Dierckx D. (red.), Armoede en sociale uitsluiting, jaarboek 2004, acco, Leuven, 2004, blz. 75

⁷ Nederlandse Taalunie, Laaggeletterdheid in de lage landen, hoge prioriteit voor beleid, Jeane Kurvers (eindred.), Den Haag 2004, 64 bladzijden, blz. 23

⁸ Vlaamse Onderwijsraad, Jaarlijks advies over de gewenste ontwikkelingen in de basiseducatie voor het schooljaar 2006 - 2007, Raad Levenslang en Levensbreed Leren, 20 juni 2006

9 Resolutie 69: Inbouwen van meer aandacht voor diversiteit in de basisopleiding

9.1 Piste 1. Werk maken van de voorstelling omtrent armoede

Heel wat hogescholen in de Vlaamse Gemeenschap, bouwen aandacht voor diversiteit en armoede in de basisopleiding in. Zij doen dit vaak in samenwerking met ervaringsdeskundigen. Projecten kunnen hier niet volstaan. De Vlor vindt omgaan met diversiteit en armoede belangrijke basiscompetenties voor de beginnende leerkracht. De ontwikkeling van die basiscompetenties moet een geïntegreerd deel zijn van de opleiding van elke leerkracht.

9.2 Piste 4. Diversiteit in de studentenpopulatie stimuleren

De Vlor verwijst in dit verband naar zijn advies over nieuwe doelgroepen in het hoger onderwijs ⁽⁹⁾ en naar de engagementsverklaring van het Vlaams hoger onderwijs over diversiteit als meerwaarde ⁽¹⁰⁾.

10 Resolutie 70: Verzekeren van nascholing

10.1 Piste 1. Vorming stimuleren en middelen voor vorming garanderen

Goede vorming en deskundigheid over armoede en onderwijs zijn nodig, maar deskundigen mogen niet in de plaats treden van de leerkracht in de klas. Alle leerkrachten moeten kansen krijgen op vorming over omgaan met armoede in de klas en op school. Leerkrachten kunnen veel van elkaar leren door ervaringen met elkaar te delen. Daar moet ook tijd voor zijn in de school. Leerkrachten zijn zelf een bron van kennis.

Vorming over armoede gaat niet alleen over vaardigheden, maar ook over waarden en houdingen, over het empathisch vermogen van leerkrachten.

De lokale autonomie biedt hier mogelijkheden. Directeurs en schoolbesturen kunnen in hun personeelsbeleid veel doen. Zo kunnen zij bijvoorbeeld bij de aanwerving van nieuwe personeelsleden selecteren in functie van diversiteit. Op termijn kunnen zij een schoolteam samenstellen dat zo functioneert dat er zorg is voor iedereen. Dit heeft te maken met het beleidsvoerend vermogen van scholen en het gebruik van dat beleidsvoerend vermogen in functie van diversiteit.

De lokale overlegplatformen en andere netwerken bieden kansen om contacten te leggen, mensen binnen te halen en naar de verenigingen toe te stappen.

10.2 Piste 2. Onthaalbedienden vormen

Armen hebben nood aan iemand die met hen praat en naar hen luistert. Daarvoor is in de eerste plaats vertrouwen nodig. Vertrouwen kan groeien als iemand de juiste vragen stelt.

---

⁹ Vlaamse Onderwijsraad, Nieuwe doelgroepen in het hoger onderwijs, visietekst van de Raad Hoger Onderwijs, 10 september 2002, RHO/RBE/DOC/006a, 19 bladzijden

¹⁰ Vlaamse Onderwijsraad, Diversiteit als meerwaarde, engagementsverklaring van het Vlaams hoger onderwijs, 31 mei 2005

Iemand die hen vraagt naar wat volgens hen de juiste oplossing is. Armen hebben nood aan goede coaching.

De ouder in armoede wil in de eerste plaats met de leerkracht van de klas van zijn kind spreken. Met de persoon die het dichtst bij zijn kind staat, maar dat moet dan wel iemand zijn die op die bijzondere manier kan luisteren. Ervaringsdeskundigen kunnen daarbij helpen als het nodig is.

De school moet steeds opnieuw een evenwicht zoeken tussen ondersteuning van het team om het zelf te doen enerzijds en de vraag van de ouders in armoede om met iemand te praten die hun vertrouwen geniet.

De Vlor opteert voor zo weinig mogelijk tussenpersonen. Prioriteit moet gaan naar het vaardiger maken van alle leden van het schoolteam die rechtstreeks betrokken zijn bij de leerlingen. De Vlor wil voorkomen dat door de creatie van allerlei jobs op school de neiging ontstaat om dit soort opdrachten toe te schuiven naar specialisten. Die werkwijze ontnemt de leerkracht de kans om dit zelf te leren. Specialisten en ervaringsdeskundigen zijn wel nodig om het schoolteam te ondersteunen om het zelf te doen.

Mia Douterlungne
administrateur-generaal

Ann Demeulemeester
voorzitter